

5 Yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Uyumları İle Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişki

The Relationship Between 5 Years Old Children's Social Emotional Consistency And Their Parents' Attitudes

Tülin DEMİR*

Şakire OCAK KARABAY**

Derya ŞAHİN ASI***

Öz

Okulöncesi dönemde çocuklar zaman zaman çeşitli nedenlerden dolayı sosyal duygusal uyum problemleri yaşayabilmektedir. Sosyal duygusal gelişim sürecinde ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocukla kurulan etkileşim sürecinde kritik bir rol oynadığı bilinmektedir. Ebeveynler ile kurulan bu ilişki biçimi çocuğun daha sonraki ilişkilerinde kullanacağı yeni iletişim örüntülerini oluşturmaktadır. Bu araştırmada, 5 yaş çocuklarının okuldaki sosyal duygusal uyumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modelinde gerçekleştirilen bu araştırmada katılımcı grubunu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5 yaş grubu 50 çocuğun 50 ebeveyni ve 4 öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada, 5 yaş çocuklarının ebeveynlerine, çocuk yetiştirme tutumlarını değerlendirmek için Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) uygulanmış, ayrıca çocukların sınıf ortamındaki sosyal duygusal uyumlarını değerlendirmeleri için öğretmenlerinden Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği' ni (MASDU) doldurmaları istenmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde, demokratik ebeveyn tutumu ile yetiştirilen çocukların okul ortamındaki sosyal duygusal uyumları yüksek bulunurken; otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumuyla yetişen çocukların okul ortamındaki sosyal duygusal uyumlarının düşük olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: sosyal duygusal uyum, ebeveyn tutumu, okul öncesi eğitim

Abstract

Preschool children may experience social emotional adaptation problems from time to time depending on various reasons. The child-rearing attitudes of parents in child's social and emotional developmental course play critical role by the means of the process of child interaction. The form of these relationships established with child builds the new communication patterns will be used in subsequent relationships. In this study, the relationships between 5 years old children's social emotional consistency and their parents' attitudes are aimed to evaluate. The current study is in correlational survey model. The working group comprised of 50 parents and 4 teachers of 5 years old in preschools. In this study, "Parental Attitude Scale" was used to measure parental attitudes of 5 years old and it was applied to 50 parents. To measure 5 years olds' social emotional consistency, "Marmara Social Emotional Adjustment Scale" was used and applied to children's teachers. In the results, the relationship between 5 years old children's social emotional consistency and demokratik parents' attitudes was statistically significant. However, the relationship between 5 years old children's social emotional consistency and authoritarian, helicopter and permissive parents' attitudes were not statistically significant.

Keywords: social emotional consistency, 5 years old, parent attitude, relationships

GİRİŞ

Okulöncesi dönem, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanıldığı, hayata uyum sağlama, paylaşma, dayanışma ve sosyalleşmenin öğrenildiği ve öğrenme hevesinin oldukça yüksek

* Uzman, Okul Öncesi Öğretmeni, Çanakkale/ Türkiye tsakin@gmail.com,

** Doç. Dr. Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, İzmir/Türkiye, sakire.ocak@ege.edu.tr

*** Doç. Dr. Ege Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği. ABD, İzmir/Türkiye, derya.sahin@ege.edu.tr

olduğu bir süreçtir. Çocuğun erken yaşlardan itibaren biriktirdiği deneyimler hem dünyayı tanıma ve anlama becerileri üzerinde etkili olmakta hem de sosyal-duygusal gelişimini desteklemektedir. Bu bağlamda özellikle kritik rolü olan yetişkinlerle kurulan ilişkilerin bireysel farklılıklar yaratarak ileriki dönemlerde duygusal sağlığı ve sosyal yaşantıyı önemli ölçüde etkilediği belirtilmektedir (Birch & Ladd, 1997; akt. Bretherton, 1992; Essa, 2003; John Dewey, akt. Peltzman, 1998; Howes & Smith, 1995; Pianta, 1999; Williams & Fromberg, 1992). Bir başka ifadeyle çocuğun kişiliği kendisi ve ona birinci derecede bakım veren anahtar kişiler arasında kurulan etkileşimlerin niteliğine bağlı olarak şekillenmektedir (Greenspan & Salmon, 1992).

Diğer taraftan, çocuğun içinde bulunduğu ekonomik, sosyal, kültürel, medyatik kaynakların ve biyolojik yapının kendine has unsurları bir araya gelerek kişilerarası farklılıkları doğurur. Sosyalleşme sürecindeki çocukların çevreleriyle olan etkileşimleri sosyal-duygusal alandaki gelişimlerini ve uyumlarını etkilemektedir (Meadows, 2010). Özellikle çocuğun içinde yetiştiği ilişkiler örüntüsü, çocuğun sosyal-duygusal gelişimini ve uyumunu belirleyen hassas bir role sahiptir. Çocuğu sosyal bir varlık olarak tanımlayan Bronfenbrenner de (1979), çocukların farklı şekillerde yetiştirildiklerini ve sosyal duygusal gelişimlerinin yetiştirildikleri ortamdan ve çevreden etkilendiğini belirtmektedir. Çocuğun sosyal duygusal uyumunu etkileyen pek çok faktör içinde en sık vurgulanan, çocuğun yetiştirildiği ortamda birebir etkileşim halinde olduğu ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarıdır (Barber, 1996; Booth, Rose-Krasnor, McKinnon ve Rubin, 1994; Degnan & Fox, 2007; Eisenberg, vd. 2005; Hart, Newell ve Olsen, 2003; Morris, vd. 2002; Nezhad, vd. 2014; Rubin, Burgess, Dwyer ve Hastings, 2002; Williams, vd., 2009).

Ebeveynlerin çocuklarına yaklaşım şekli çocukların ruhsal durumlarını etkileyerek kişilik yapılarında kalıcı izler bırakmaktadır. Özellikle çocuğun iyilik halinin ve sosyal duygusal uyumunun gelişmesinde, ailelerin çocuk yetiştirme tutumları, etkili ebeveynliğin temel aracı olarak görülmektedir (Morawska & Sanders, 2011). Greenspan ve Salmon (1992), çocukların doğuştan getirdikleri karakteristik özellikleri olduğunu ve bu özellikler karşısında ailelerin kendi kişilik yapıları, deneyimleri ve kültürel geçmişleri aracılığıyla tepkide bulduklarını belirtmektedirler. Çocuğun bakımından sorumlu kişilerin yaklaşımları, çocukları zorlayıcı yaşantılar karşısında rahatlatılabilir ya da mücadele gerektiren bu yaşantıların içine girmelerine neden olarak sorunlarla karşılaşmalarına yol açabilir. Çocuğun doğal yapısını anlamaya çalışan, bu yapıya uyum sağlayarak kendi davranışlarını düzenleyen sağduyulu bir ebeveyn, ilgi, bakım ve hassasiyet yardımıyla çocuğunun davranışlarını, tepkilerini ve kişiliğini de geliştirebilir. Ya da yineleyici bir mücadele örüntüsü içinde düş kırıklığına uğramış çocuk ve ebeveyn çok daha fazla güçlüklerle karşılaşarak uzun vadede kalıcı problemlere zemin oluşturabilir.

Bu nedenle ortaya çıkabilecek problemlerin önlenmesi açısından çocuk ile temel bakımı sağlayan kişiler arasındaki etkileşimlerin niteliği, sonraki ilişkilerin yapıtaşını oluşturacak öneme sahiptir. Bu etkileşim, ebeveynlerden çocuğa doğru tek yönlü değil, ebeveyn ve çocuk arasında karşılıklı olarak gerçekleşmektedir (akt. Bretherton, 1992; Kuczynski & Daly, 2003). Ebeveynler çocuklarıyla “verme” ve “alma” ya odaklanan bir yaklaşım içinde karşılıklı olarak etkileşime girerler ve birbirlerinin tutum ve davranışlarını etkilerler (Kuczynski & Daly, 2003). Örneğin; ebeveynler, öğretene, aktaran, kontrol eden, yöneten, şekillendiren ve besleyen bireyler olarak çocuğun hayatında işlev yürütürken, çocuk da bu süreçte alma, öğrenme ve ebeveynin koyduğu kurallara uyum sağlama sorumluluğunu üstlenmektedir. Bu nedenle gelişim sürecindeki en önemli faktör çocuk ile ne şekilde ilişki kurulduğudur (Greenspan & Salmon, 1992).

Erken yaşlarda çocuklar ebeveynlerinin tutumlarından, değerlerinden, alışkanlıklarından etkilenecek kendi kültürlerine ve sosyal yapıya adapte olmaya, sosyalleşmeye başlarlar (Baumrind, 1997). Özellikle, okulöncesi dönemde sosyalleşme ön plana çıkmakta ve çocuk ailesinden getirdikleriyle yeni bir ortama uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu nedenle, çocukların, sağlıklı karar verebilen, duygularını tanıyabilen, başkalarının duygularına saygı

gösteren ve bu doğrultuda problemleri uygun şekilde çözebilen bireyler olarak yetiştirilmeleri durumunda (Anliak, 2004), sosyal ve duygusal uyumları artarken akademik başarı ve öz güvenleri de desteklenmiş olacaktır (Landy, 2009; Tomlinson & Hyson, 2009).

Çocuk-Yetişkin Etkileşimlerinde Bağlanmanın Önemi, Sistem Yaklaşımı ve Sosyal-Duygusal Uyum

Çocuğun sosyal ve duygusal uyumlarında ebeveyniyle kurduğu ilişkinin önemine dikkat çeken farklı teori ve yaklaşımlar vardır. Çocuk gelişimini ekolojik sistemler içinde inceleyen gelişimsel sistem teorisine göre çocuk hem kendi içinde gelişim sürdürmektedir hem de çevresi ile sürekli etkileşim halindedir (Ford ve Lerner, 1992). Bu yüzden çocuğun etkileşim içinde olduğu diğer sistemlerin de incelenmesi gerekmektedir (Bronfenbrenner ve Evans, 2000). Bu sistemler çerçevesinde çocuğun ebeveyni ile kurduğu bağ onun kendisi hakkındaki inancını ve biricik ve tek olduğu hissine sahip olmasını sağlamaktadır (Bronfenbrenner, 1990). Bu bağlamda çocuğun sosyal duygusal uyumunda ebeveyniyle kurduğu ilişkinin önemine vurgu yapan John Bowlby'e (1988) göre, sosyal duygusal gelişimin temelinde bağlanma ilişkisinin niteliği yatmaktadır. Buna göre çocuklar erken yaşlardan itibaren bir yetişkinle yakınlık kurma ihtiyacı hissederler. Bebeklik döneminden başlayarak tüm ihtiyaçlarının tutarlı ve sürekli biçimde, hassasiyetle karşılanması, çocuğun sevgi dolu ve sıcak bir ortamda büyümesi, ebeveynle çocuk arasında güvenli bağlanmanın gerçekleşmesini sağlamaktadır (Ainsworth & Bell, 1969; Bowlby, 1988). Ebeveyniyle güvenli bağlanma ilişkisi kurabilen çocuk ileriki hayatında bunu sosyal çevresiyle kurduğu diğer ilişkilere de yansıtmaktadır (Goldberg, 2000). Bununla birlikte güvenli bağlanan çocuk, kendisine yönelik olumlu bir algıya da sahip olmakta ve sosyal ilişkilerinde kendine daha fazla güven duyarak hareket etmektedir (Goldberg, 2000). Araştırmalarda, sosyal ve duygusal yeterliliği gelişmiş olan çocukların, kendisinin ve başkalarının duygularını fark edebildiği ve tanımlayabildiği, farklılıkları kabul edebildiği ve diğer insanların görüşlerini dikkate alabildiği görülmektedir (Shure, 2001). Böylelikle sosyal duruma uygun tepkiler vererek hem yetişkinlerle hem de akranlarıyla uyumlu ilişkiler yürütebilmektedirler. Çocukluğun erken dönemlerinden itibaren akranlarıyla ve yetişkinlerle sağlıklı iletişim kurabilmesi, arkadaş edinip paylaşım içine girebilmesi, duygularını fark edip başkalarının da duygularını anlayabilmesi çocuğun duygusal gelişimine, benlik algısına ve okul başarısına da önemli katkılar sağlamaktadır (Landy, 2009; Tomlinson & Hyson, 2009).

Anne-Baba Tutumları ve Çocukların Sosyal Duygusal Uyumları

Bu noktada, çocuk yetiştirmede büyük rol oynayan ebeveyn tutumlarının tanımlanması yerinde olacaktır. Ebeveyn tutumlarının çalışıldığı ilk araştırmalar 1930'lu yıllarda yapılmaya başlanmıştır (akt. Holden, 1997). Araştırmacılar aileleri gözlemleyerek ve okulöncesi çocuklarıyla iletişime girerek yaptıkları çalışmalar sonucunda 3 farklı ebeveyn stilinin olduğuna işaret etmişlerdir (Baumrind, 1971; Baumrind & Black, 1967, Darling & Steinberg, 1993). Demokratik (authoritative) ebeveynler çocuğunu kabullenir, çocuğunun hayatına dahil olur ve çocuğuyla duygusal bağ kurabilirler. Bu sıcak, ilgili ve cevaplayıcı ebeveyn tutumuyla yetişen çocuğun kendini kontrol edebilme becerisine sahip, işbirliğine yatkın ve sosyal yeterlik sergilediği belirtilmektedir (Russel vd., 1998; Smetana, 1995; Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch, 1991). Tam tersine, otoriter (authoritarian) ebeveynler çocukları için kurallar koyarlar ve sorgusuzca çocuklarının bu kurallara itaat etmesini beklerler. Kurallara uyulmadığı takdirde zorlayıcı yaptırımlar ve ceza uygulanır. Çocukların kendilerini ifade etmeleri ve bağımsızca hareket etmeleri bastırılır. Araştırmalar otoriter tutumla yetişen çocukların saldırgan davranışlar gösterdiği yönündedir (Aunola & Nurmi, 2005; Benzies, Keown, & Magill-Evans, 2009; Huntsinger & Rose, 2009). Serbest ve izin verici (permissive) ebeveynlerin ise çocuklarının davranışları üzerindeki kontrolleri çok azdır, çocuklarına sınır koymaktan kaçınırlar. Aşırı hoşgörü de, çocuğun bencil olmasına ve sosyal çevresine uyumunun zayıflamasına neden olmaktadır (Baumrind, 1971). Baumrind'in (1967, 1971) üçlü ebeveyn stilinden sonra Maccoby ve Martin (1983), ebeveynliği cevaplayıcı (responsiveness) ve talepkar (demandingness) olmak üzere iki boyutta incelemiştir. Talepkar ebeveynler, çocuğu

ailenin bir üyesi olarak görürler ve ondan olgun davranışlar beklerler. Çocuğun davranış problemlerine karşı koymak isterler. Cevaplayıcı ebeveynler ise çocuğu birey olarak görürler ve onun özel gereksinim ve isteklerine zamanında yanıt verirler. Maccoby ve Martin (1983), bu boyutları birbirleriyle kesıştırerek ebeveyn tutumlarını 4 alt boyuta çıkarmıştır. Cevaplayıcılığı ve talepkarlığı yüksek olan ebeveynleri demokratik; talepkarlığı yüksek cevaplayıcılığı düşük olan ebeveynlerin otoriter; talepkarlığı düşük, fakat cevaplayıcılığı yüksek olanlar izin verici; talepkarlıkta ve cevaplayıcılıkta düşük olan ebeveynler ihmalkâr (neglectful) ebeveynler olarak nitelendirmişlerdir.

Olumsuz ebeveyn tutumları ile yetiştirilmiş ve ailesiyle geçmişte olumlu deneyimler biriktirememiş çocukların çevreyle girdikleri etkileşim sadece çocuk-ebeveyn boyutunda değil diğer yetişkinler ya da akranlarla kurulan ilişkiler açısından da önem kazanmaktadır (Beyazkürk, 2005). Çünkü bu çocuklar sınıf ortamında hem akranları hem de öğretmeni ile kuracağı ilişkilerde zaman zaman problem davranışlar sergileyebilmektedir. Örneğin; çocuğuyla mesafeli, soğuk ve cezaya dayalı bir ilişki içinde olan otoriter ebeveynlerin çocuklarında duygusal açıdan küntlük ve/ya da içe dönük davranış sorunları (içe kapanıklık, çekingenlik) gözlemlenebildiği gibi, dışa dönük davranış sorunları da (saldırganlık, sinirli ve düşmanca davranışlar) görülmektedir (Morris, vd., 2002; Paterson ve Sanson, 1999; Paulussen-Hoogeboom, Stams, Hermanns, Peetsma ve Wittenboer, 2008; Rubin, Burgess, Dwyer ve Hastings, 2003). Diğer bir deyişle, ebeveyn-çocuk ilişkisindeki örüntüler çocuğun problem davranışlarının kaynağı hakkında ipuçları vermekte ve sosyal duygusal uyumları ile ilgili çıkarımlarda bulunmamıza yardımcı olmaktadır (Belsky, 1984). Nitekim Patterson, Reid ve Dishion'a (1992) göre, çocuklarıyla uzlaşma konusunda sorunlar yaşayan ve tutarlı davranamayan ebeveynlerin, çocukların ihtiyaç duydukları güveni sağlayamadıkları, bu durumun da çocukların istenmeyen davranışlar sergilemelerine neden olduğu görülmektedir. Çocukların bu tür davranış kalıplarını okul ortamına yansıtılmaları eğitim-öğretimin işleyişini ve sınıf atmosferini olumsuz etkilemektedir. Bu noktada okulöncesi öğretmenlerinin problem davranışlar sergileyen çocuklara karşı izledikleri tutum ve yaklaşımlar olumlu sınıf ortamı yaratmada, başarılı ve mutlu çocuklar yetiştirmede önem kazanmaktadır.

Okulöncesi dönemde, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının çocukların sosyal duygusal uyumları ve davranış problemleri üzerindeki etkilerini inceleyen Türkiye'de yapılmış sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır (Derman & Başal, 2013, Demirkaya & Abalı, 2012, Eminoglu, 2007, Gülay & Önder, 2011, Gülteler, 2007). Literatürde daha çok ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili araştırmalara rastlanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1998, Özyürek & Şahin, 2005, Sümer & Güngör, 1999, Şendil & Demir, 2008, Yılmaz, 1999). Çocukların sosyal duygusal uyum sürecinde, problem davranışların erken tanımlanmasında ve ortadan kaldırılmasında, çocuğun davranışlarının ve yetişkinin bakış açısının birlikte değerlendirilmesi önemlidir (Weisz ve Eastman, 1995). Bu durum özellikle ileride ortaya çıkabilecek ruhsal sorunların önlenmesi ve sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi açısından önem kazanmaktadır (Douglas, 1889).

Bu nedenle okul öncesi dönem çocuklarının sosyal ve duygusal uyumlarıyla ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin önemine ışık tutacak bir araştırma planlanmıştır. Araştırmanın, sosyal ve duygusal uyum sorunları yaşayan ve sınıf ortamında problem davranışlar sergileyen çocukların mümkün olduğunca erken dönemde tanımlanması ve gerekli müdahalelerin yapılması açısından katkıda bulunacağı düşünülmektedir (Kimonis ve ark., 2006). Bu çalışmanın amacı, okulöncesi dönemde çocukların okul ortamındaki sosyal duygusal uyumları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. "Beş yaş çocuklarının okuldaki sosyal duygusal uyum düzeyleri ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" sorusu araştırmanın temel problem cümlesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda ebeveyn tutumlarının (demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici), çocukların genel sosyal duygusal uyumu ve sosyal yaşamın gereklerine uygun davranması, sosyal duruma uygun tepki vermesi, akranlarla

etkileşim kurması ve sosyal çevreye pozitif yaklaşması ile ilgili becerilerini yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Araştırmada ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları (demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici) ile çocukların sosyal duygusal uyumları arasında anlamlı bir ilişki bulunması beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırma, mevcut durumu tespit etmeyi amaçladığı için tarama modeli türlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Beş yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin ne düzeyde olduğu betimlenmeye çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Çanakkale ili merkez ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarına 2013-2014 eğitim-öğretim yılında devam eden beş yaş grubu çocukların ebeveynleri ve öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmadaki örneklem grubu, Çanakkale iline bağlı Eceabat ve Lapseki ilçelerinde bulunan anaokullarına devam eden 5 yaş grubu 28 kız, 22 erkek toplam 50 çocuk, 50 ebeveyn ve 4 öğretmenden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ): ETÖ, Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından ebeveynlerin 2-6 yaş arasındaki çocuklarına olan davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilen 5' li likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçek 4 alt boyuttan ve 46 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutları şunlardır:

Demokratik (17 madde): Çocuğun ayrı bir kişi olduğunu kabul etmeyi, bağımsız bir kişilik geliştirmesini ve fikirlerini açıkça ifade etmesini teşvik etmeyi içerir.

Otoriter (11 madde): Çocuğun ayrı bir birey olduğu kabulü yoktur, tersine ebeveynin çocuğun sahibi olduğu anlayışı hâkimdir. Tek yönlü iletişim, baskı, kurallara koşulsuz itaat, sözel ve fiziksel ceza gibi konuları içerir.

Aşırı Koruyucu (9 madde): Çocuğun kendi başına yetemeyeceği, bu nedenle sürekli korunması gerektiği inancı hâkimdir. Uygun olmayan müdahaleleri, aşırı kontrolü, çocuğa sorumluluk vermekten kaçınmayı içerir.

İzin Verici (9 madde): Çocuğun her yaptığını hoş karşılamak, çok fazla özgürlük tanıma ve çocuğu şımartma gibi konuları içerir.

Maddeler ebeveynlerin davranış biçimlerini tanımlamakta ve her bir davranış biçiminin sıklık oranını ifade eden 5 seçenek bulunmaktadır. Cevaplar "Her zaman böyledir" 5 puan - "Hiçbir zaman böyle değildir" 1 puan aralığında yer almaktadır. Her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Bir boyuttan yüksek puan almak o boyutun temsil ettiği davranış şeklini benimsemek anlamına gelmektedir. Ebeveyn Tutum Ölçeği boyutlarının güvenilirliklerini tespit etmek üzere iç tutarlık katsayıları incelenmiştir. Boyutların Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları demokratik boyut için. 83, otoriter boyut için. 76, aşırı koruyucu boyut için. 75 ve izin verici boyutu için. 74'tür (Karabulut Demir & Şendil, 2008).

Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU-5 Yaş): Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği yaşları 5.0 ile 5.11 ay arası olan çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş ve güvenilirlik geçerlik çalışmaları Güven ve Işık (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçek ile öğretmenler, "Hiçbir zaman", "Bazen" ve "Her zaman" seçeneklerini dikkate alarak çocuğun sosyal duygusal uyumunu değerlendirmesi istenmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.83, test-tekrar test güvenilirliği. 89 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 19, en yüksek puan ise 57'dir. Ölçekten alınan yüksek puan, çocuğun sosyal-duygusal uyumunun yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Beş yaş çocuklarına uygulanabilen bu ölçek, 4 alt boyut ve 19 maddeden oluşmaktadır (Güven & Işık, 2006). Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma boyutu 9 maddeden oluşmaktadır. "Sınıftaki araç-gereçleri arkadaşları ile paylaşır", "Grup oyunlarında kurallara uyar", "Karşılaştığı sorunları

saldırganlığa başvurmadan çözer”, “Başkalarının ihtiyaç ve isteklerine duyarlıdır” gibi maddeleri içerir. Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme boyutu 4 maddeden oluşmaktadır. “Başkalarının beğenisini kazanmaktan hoşlanır”, “Ortama ve zamana uygun espri yapar”, “Haksızlığa uğradığında uygun tepkiyi gösterir” gibi maddeleri içerir. Akranlarla Etkileşim boyutu 3 maddeden oluşmaktadır. “Akranları ile kolay iletişim kurar”, “Kendinden önce oluşmuş bir akran grubuna kolaylıkla dâhil olur” gibi maddeleri içerir. Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma boyutu 3 maddeden oluşmaktadır. “Ebeveyninden sorunsuzca ayrılır”, “Mutlu bir çocuktur” gibi maddeleri içerir.

İşlem

Araştırmada veri toplama aracı olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU-5 Yaş) kullanılmıştır. Veriler 2013- 2014 öğretim yılı güz döneminde toplanmıştır. Öncelikle öğretmenler tarafından yapılan toplantıda gönüllü velilere çalışma hakkında kısa bir bilgilendirme yapılmıştır. Ardından araştırmacılar tarafından örneklem grubunda yer alan 5 yaş grubu toplam 50 çocuğun ebeveyninden Ebeveyn Tutum Ölçeği’ni (ETÖ) bir hafta içinde doldurmaları istenmiştir. Eş zamanlı olarak araştırmacılar tarafından söz konusu sınıfların öğretmenlerinden de aynı çocukların genel sosyal duygusal uyumlarını değerlendirmeleri için Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’ ni (MASDU-5 Yaş) bir hafta içinde doldurmaları sağlanmıştır. Veri toplama sürecinin güz döneminin sonunda gerçekleştirilmesinin nedeni, öğretmenlerin bir dönem boyunca çocukları tanıyacak belli süre geçirmiş olmalarıdır. Araştırmada verilerin analizi için SPSS 15.0 paket programı kullanılarak korelasyon ve doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular, araştırmanın problemi çerçevesinde ele alınmaktadır. Elde edilen veriler ile SPSS 15.0 paket programı kullanılarak korelasyon ve doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır. Sosyal duygusal uyum ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson Korelasyon katsayısı ile değerlendirilmiştir. Okulöncesi dönemde ebeveyn tutumları ile çocukların okuldaki sosyal duygusal uyumları arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon katsayıları Tablo 1’de sunulmuştur

Tablo 1. 5 Yaş Çocuklarının Okuldaki Sosyal Duygusal Uyumlarının Okulöncesi Dönemde Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiye Göre Korelasyon Sonuçları (N=50)

Değişkenler	1	2	3	4	5
1. Genel Sos Duy. Uyum	1	,475**	-,168	,129	,134
2. Demokratik Tutum		1	-,775**	,237	,139
3. Otoriter Tutum			1	-,156	,060
4. Aşırı Koruyucu Tutum				1	,143
5. İzin Verici Tutum					1

**p<.001

Tablo 1’de okulöncesi dönemde ebeveyn tutumlarının 5 yaş çocuklarının okuldaki genel sosyal duygusal uyumları ve bu uyumu etkileyen alt boyutlar arasındaki ilişkiyi gösteren analiz sonuçları verilmiştir. Genel sosyal duygusal uyum puanı ile demokratik ebeveyn tutumu arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($r(50) = .475$ $p < .001$). Ancak genel sosyal duygusal uyum puanı ile otoriter ebeveynlik, aşırı koruyucu ebeveynlik ve izin verici ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkilerin anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 2. Beş Yaş Çocuklarının Okuldaki Sosyal Duruma Uygun Tepki Vermelerinin Okulöncesi Dönemde Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiye Göre Korelasyon Sonuçları (N=50)

Değişkenler	1	2	3	4	5
1. Sos. Dur. Uygun Tepki Verme	1	,189	,158	,155	,159

2. Demokratik Tutum	1	-,775**	,237	,139
3. Otoriter Tutum		1	-,156	,060
4. Aşırı Koruyucu Tutum			1	-,156
5. İzin Verici Tutum				1

**p< .001

Tablo 2' de Sosyal duruma uygun tepki verme alt boyutu ve ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon katsayıları sunulmaktadır. Çalışmada sosyal duruma uygun tepki verme puanı ile demokratik, otoriter ebeveynlik, aşırı koruyucu ebeveynlik ve izin verici ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkilerin anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Beş Yaş Çocuklarının Okuldaki Akranlarla Etkileşiminin Okulöncesi Dönemde Ebeveyn Tutumlarına Göre Korelasyon Sonuçları (N=50)

Değişkenler	1	2	3	4	5
1. Akranlarla Etkileşim	1	-,036	,219	-,254	-,021
2. Demokratik Tutum		1	-,775**	,237	,139
3. Otoriter Tutum			1	-,156	,060
4. Aşırı Koruyucu Tutum				1	,143
5. İzin Verici Tutum					1

**p< .001

Tablo 3'ün sonuçları incelendiğinde akranlarla etkileşim puanı ile demokratik, otoriter ebeveynlik, aşırı koruyucu ebeveynlik ve izin verici ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkilerin anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Beş Yaş Çocuklarının Okuldaki Sosyal Yaşamın Gereklere Uygun Davranmanın Okulöncesi Dönemde Ebeveyn Tutumlarına Göre Korelasyon Sonuçları (N=50)

Değişkenler	1	2	3	4	5
1. Sos,Yaş. Ger. Uyg Dav.	1	,651**	-,427**	,198	,156
2. Demokratik Tutum		1	-,775**	,237	,139
3. Otoriter Tutum			1	-,156	,060
4. Aşırı Koruyucu Tutum				1	,143
5. İzin Verici Tutum					1

**p< .001

Tablo 4' e göre ise sosyal yaşamın gereklere uygun davranma ile demokratik tutum ($r(50) = .651$ $p < .001$) alt boyutu arasındaki ilişkinin pozitif yönde ve anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca sosyal yaşamın gereklere uygun davranma ile otoriter tutum alt boyutu arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r(50) = -.427$ $p < .001$).

Tablo 5. Beş Yaş Çocuklarının Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşmanın Okulöncesi Dönemde Ebeveyn Tutumlarına Göre Korelasyon Sonuçları (N=50)

Değişkenler	1	2	3	4	5
1. Sos,Çev.Poz. Yak.laşma	1	,376**	-,198	,150	,190
2. Demokratik Tutum		1	-,775**	,237	,139
3. Otoriter Tutum			1	-,156	,060
4. Aşırı Koruyucu Tutum				1	,143
5. İzin Verici Tutum					1

**p< .001

Tablo 5 incelendiğinde Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma ile sadece demokratik tutum ($r(50) = .376$ $p < .001$) alt boyutu arasındaki ilişkinin pozitif yönde ve anlamlı olduğu görülmektedir.

Demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumlarının genel sosyal duygusal uyumu ve sosyal yaşamın gereklere uygun davranma, sosyal duruma uygun tepki verme, akranlarla etkileşim, sosyal çevreye pozitif yaklaşma alt boyutlarını ne derecede yordadığını belirlemek amacıyla doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 6 incelendiğinde regresyon

analizinden elde edilen bulgular demokratik ebeveyn tutumunun genel sosyal duygusal uyumu anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir ($R^2 = ,23$, $F_{(1,48)} = 14.01$, $p < .05$).

Tablo 6. Genel Sosyal Duygusal Uyumun İle Demokratik Ebeveyn Tutumunun Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Model	B	Std.Hata	β
Sabit	32,480	4,220	
Demokratik	,231	,062	,475*

Bağımlı Değişken: Genel Sosyal Duygusal Uyum

Demokratik ebeveyn tutumunun Sosyal duygusal uyum ölçeğindeki hangi alt boyutları yordadığını belirlemek için yapılan regresyona bulguları, demokratik tutumun sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma ($R^2 = ,424$, $F_{(1,48)} = 35,36$, $p < .01$) ve sosyal çevreye pozitif yaklaşma ($R^2 = ,141$, $F_{(1,48)} = 7,91$, $p < .01$) alt boyutlarını anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır (Bakınız Tablo 7 ve Tablo 8).

Tablo 7. Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma İle Demokratik Ebeveyn Tutumunun Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Model	B	Std. Hata	β
Sabit	11,699	1,959	
Demokratik	,170	,029	,651*

Bağımlı Değişken: Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma

Tablo 8. Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma İle Demokratik Ebeveyn Tutumunun Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Model	B	Std. Hata	β
Sabit	5,749	,845	
Demokratik	,035	,012	,376*

Bağımlı Değişken: Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma

Bir diğer bulguda ise (Bakınız Tablo 9), otoriter ebeveyn tutumunun sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma alt boyutunu anlamlı düzeyde yordadığı ancak bu ilişkinin ters yönlü olduğu görülmüştür ($R^2 = ,182$, $F_{(1, 48)} = 10,69$, $p < .05$). Aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumlarının genel sosyal duygusal uyum puanı ile sosyal duygusal uyumun alt boyutlarını anlamlı düzeyde yordayıcı güce sahip olmadığı bulunmuştur.

Tablo 9. Sosyal Yaşama Uygun Davranma İle Otoriter Ebeveyn Tutumunun Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Model	B	Std. Hata	β
Sabit	27,944	1,487	
Otoriter	-,213	,065	-,427*

Bağımlı Değişken: Sosyal Yaşama Uygun Davranma

SONUÇLAR, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu araştırma beş yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin düzeyini belirlemeye yönelik bir betimsel bir çalışmadır. Araştırmada ebeveyn tutumları ile beş yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanmış ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri

değerlendirilmiştir. Çocukların sosyal duygusal uyumları ise Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği ile öğretmenlerden alınan geri bildirimlere dayalı olarak incelenmiştir. Bu iki değişken açısından yapılan korelasyon analizi bulgularına göre demokratik ebeveyn tutumu ile çocukların sosyal duygusal uyumları arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Nitekim bu konu ile ilgili yapılmış araştırmalar iki değişken arasındaki ilişkiyi destekler niteliktedir. Demokratik annelerin çocuklarının sosyal duygusal uyum düzeylerinin yüksek olduğu görülürken otoriter annelerin çocuklarının sosyal duygusal uyumları düşük bulunmuştur (Gülay ve Önder, 2011). Cohen (1990) ailenin hassas tutumunun ve erken dönemde oluşan ebeveyn çocuk ilişkisinin niteliğinin; çocuğun bağımsızlığının, kendi kendini idare edebilme becerisinin ve sosyal duygusal uyumunun gelişiminde, kritik bir işleve sahip olduğunu vurgulamaktadır. Sıcak ve destekleyici bir tutum içinde çocuğuna yaklaşan ebeveynlerin, otoriter ya da aşırı kontrollü davranışlar sergileyen ebeveynlere göre çocuklarının dikkatini toplama, odaklanma ve duygularını kontrol etme becerilerinde daha fazla destekleyici oldukları ifade edilmektedir (Eisenberg, vd., 2005; Kochanska, Murray ve Harlan, 2000). Aile ile geçirilen deneyimler, çocukların duygu düzenlemesinde ve çevresiyle kurdukları etkileşimlerde, davranış ve tutumlarının biçimlenmesinde ve fikir ve değerlerin oluşmasında etkisi oldukça güçlü bir unsur olarak tanımlanmaktadır (Campos, Campos ve Barrett, 1989; Rothbart & Bates 2006; Dreikurs & Gray, 1970; Maccoby & Martin, 1983; Martin, 1975). Bu bağlamda, araştırmacılar özellikle ilk 5 yıl içinde ebeveynlerin çocuklarının yetiştirirken sergiledikleri tutumların arzu edilen hassasiyette ve cevaplayıcı nitelikte olması koşulunda çocukların benimsediği tutumun sağlıklı olabileceği üzerinde durmaktadır (Goldberg, 2000). Sosyal ve duygusal anlamda uyumlu çocukların, sosyal yaşamın gereklerine uygun davranacakları, akranlarıyla olumlu etkileşimler kuracakları ve sosyal ortamlarda çevrelerine pozitif yaklaşacakları ifade edilmektedir (Shure, 2001). Bu araştırmada korelasyon analizi bulgularında da bu görüşü destekler nitelikte bir sonuca ulaşılmıştır, sosyal duygusal uyumun alt boyutları ve ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkiler incelendiğinde demokratik tutum ile sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma ve sosyal çevreye pozitif yaklaşma alt boyutları arasındaki ilişkilerin pozitif yönde ve anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle öğretmenlerin demokratik aile ortamında yetişen çocukların eğitim öğretim ortamında kurdukları ilişkilerde sosyal yaşamın gerekliliklerine daha fazla uyum sağlamakla birlikte akranlarıyla ya da çevrelerindeki diğer yetişkinlerle daha olumlu ilişkiler kurdukları yönünde görüş bildirdikleri saptanmıştır.

Bu araştırmada literatürü destekleyen diğer bir bulgu ise öğretmenlerin otoriter tutum ile yetişen ailelerden gelen çocukların sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma konusunda zorlandıklarını ifade etmiş olmalarıdır. Bu bağlamda, Levy (1966), çocuğu üzerinde fazla kontrol kuran ya da aşırı koruyucu yaklaşan ebeveynlerin çocuklarının sosyal geri çekilme davranışı gösterdikleri ve bu durumun çocuğun ileriki yaşlarında da gelişimini olumsuz etkilediği belirtmektedir. Barber'da (1996) çocuğu üzerinde fazla psikolojik kontrol kuran ebeveynlerin çocuklarının ileride stres, kaygı ve depresyon gibi içselleştirilmiş problemler yaşadıklarını vurgulamaktadır. Yurduşen ve arkadaşlarının (2012), okulöncesi dönemde 204 anneyle yaptıkları araştırma da ebeveynlik tutumlarının çocuklarının duygusal gelişimi ve davranış problemleri ile yakından ilişkili olduğunu saptamışlardır. Benzer şekilde, Nezhad ve arkadaşları (2014), yaptıkları bir araştırmada, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının ve çocukların sosyal geri çekilme davranışlarının, sosyal duygusal gelişimleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Okulöncesi ve ilköğretimden 378 çocuğun aileleri ve öğretmenleri ile yapılan araştırmada, sosyal geri çekilme davranışları gösteren çocukların düşük anne sevgisiyle büyüdükleri saptanmıştır.

Ayrıca bu araştırmada ebeveyn tutumlarının (demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici) genel sosyal duygusal uyumun alt boyutlarını ne derece yordadığını belirleyen regresyon analizinde de elde edilen bulgular korelasyon analizindeki bulgularla örtüşmüştür. Demokratik ebeveyn tutumunun genel sosyal duygusal uyumun alt boyutlarından sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma ve sosyal çevreye pozitif yaklaşma alt boyutlarını pozitif yönde yordayıcı bir güce sahip olduğu, otoriter ebeveyn tutumunun ise sosyal yaşamın

gereklere uygun davranma alt boyutunu anlamlı düzeyde yordadığı ancak bu ilişkinin ters yönlü olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle öğretmenler demokratik ebeveyn tutumu ile yetiştirilen çocukların okul ortamında sosyal yaşama uygun davrandıklarını ve olumlu ilişkiler kurduklarını ifade ederken, otoriter ebeveyn tutumu ile yetiştirilen çocukların okul ortamında sosyal duygusal uyumlarının düşük olduğunu ve olumsuz sosyal davranışlar sergilediklerini ifade etmişlerdir. Ebeveyn-çocuk ilişkisinin niteliği ebeveynin kişilik özelliklerinden ve gelişimsel geçmişinden etkilenirken, çocuğun problem davranışlarının kaynağı ve sosyal duygusal uyumları hakkında da ipuçları verebilmektedir (Belsky, 1984). Baskıcı ebeveynlerin çocuklarının büyük bir çoğunluğu sosyal alanlarda yetersiz kalmaktadırlar. Baskıcı ebeveynler tarafından yetiştirilen çocukların günlük yaşamlarında istenmeyen çocuk konumuna düştükleri ve genel olarak sosyal ortamlarda sorun çıkaran çocuklar olarak tanımlandıkları belirtilmektedir. Çocukların davranışları, tutumları ve karakter yapıları onları itici göstermektedir. Bu nedenle de öğretmenler ve profesyoneller tarafından bu çocuklara karşı empati gösterilmesi güçleşmektedir. (Grosshans ve Burton; 2008).

Bu çalışmanın bulguları, erken dönemden itibaren aile ile kurulan etkileşimlerin çocuğun sosyal duygusal gelişiminde merkezi rol oynadığını bu ilişkilerdeki davranış örüntülerinin uzun vadede tüm sosyal ortamlardaki ilişkilere yansıdığını destekler niteliktedir. Bu bağlamda ebeveynlik tutumlarının kısa ve uzun dönemli etkileri hakkında ailelerin bilinçlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu ebeveyn eğitimlerinde sıcak, hassas, cevaplayıcı ve güven temeline dayalı olarak kurulmuş bir aile ortamının çocukların yaşadıkları topluma uyum sağlamada, kendisiyle ve diğer insanlarla barışık yaşamada kilit nokta olduğu vurgulanmalıdır. Bununla birlikte otoriter ve baskıcı bir tutum ile ailenin çocuğu yasaklarla sınırlandırması durumunda çocukların sosyal çevre ile olumlu ilişkiler kurma şansının zayıfladığı ortaya konmalıdır. Otoriter ebeveynler çocuklarına doğruyla yanlış öğretmek adına devamlı eleştirerek kısıtladıklarında, çocuklarının fark etmeden gelişimlerine zarar vermektedirler. Oysaki çocukların iyi, güvenilir ve yapıcı kararlar alabilmeleri, bunları uygulayabilmeleri ve hatalarından ders çıkarabilmeleri için ebeveynlerinin anlayışına ve desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Bunun uzun bir süreç olduğu ve olgunlaşma gerektirdiği akıldan çıkarılmamalıdır. Baskıcı, zorlayıcı, çocuğa zarar verici ebeveyn olmak güçlü ebeveynlik anlamına gelmemektedir. Aksine ebeveynler ve eğitimciler çocuğu merkeze almalı, onun duygularını anlamaya çalışmalı ve duygularını ifade etmesine olanak sağlamalıdır. Diğer taraftan çocukların disipline ve düzene gereksinim duydukları açıktır. Eğitimcilerin ve ebeveynlerin mantıklı açıklamalar yapması, kurallar koyması, bu kurallar doğrultusunda hareket etmesi, tutarlı davranması, hatalar ve ısrarlar karşısında kararlılık ile hoşgörü arasındaki dengeyi kurabilmesi çocukların sosyal ve duygusal uyumlarını destekleyecektir.

Araştırmadan elde edilen veri seti yalnızca ebeveyn ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak oluşturulmuştur. Söz konusu ilişkinin incelenmesinde çocuk ve aile gözlemlerinden ve görüşmelerden yararlanılması daha derinlemesine bilgilere ulaşılmasına yol açacaktır.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, H. D. S. (1969). Object relations dependency and attachment: A theoretical review of the mother-infant relationship. *Child development*, 40, 969-1025.
- Ainsworth, M. D. S., & Bell, S. M. (1969). Some contemporary patterns of mother-infant interaction in the feeding situation. In A. Ambrose (Ed.), *Stimulation in early infancy* (pp. 133-170). San Diego, CA: Academic Press.
- Alend, R., Grove, F. L., & Scoufe, L. D. (1979). Continuity of individual adaptation from infancy to Kindergarten: A predictive study of ego-resiliency and curiosity in preschoolers. *Child Development*, 50(40), 950-959.
- Allen, J., & Marshall, C. R. (2011). Parent-Child Interaction Therapy (PCIT) in school-aged children with specific language impairment. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 46, 397-410.

- Anliak, Ş. (2004). *Farklı Eğitim Yaklaşımları Uygulayan Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Kişiler Arası Bilişsel Problem Çözme Becerisi Programının Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Anderson, K. A., & King, H. E. (1974). Time-out reconsidered. *Journal of Instructional Psychology*, 1(2), 11-17.
- Aunola, K., & Nurmi, J. E. (2005). The role of parenting styles in children's problem behavior. *Child Development*, 76 (6), 1144-1159.
- Barber, B.K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67, 3296-3319.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37 (4), 887-908.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4 (1), 1-103.
- Baumrind, D. (1995). *Child maltreatment and optimal caregiving in social contexts*. New York: Garland Publishing Inc.
- Baumrind, D. (1997). The Discipline Encounter: Contemporary Issues. *Aggression and Violent Behavior*, 2, 321-335.
- Baumrind, D., & Black, A. E. (1967). Socialization practices associated with dimensions of competence in preschool boys and girls. *Child Development*, 38, 291-327.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55, 83-96.
- Bempechat, J. (1992). The role of parent involvement in children's academic achievement. *School-Community Journal*, 2 (2), 31-41.
- Benzies, K., Keown, L. A., & Magill-Evans, J. (2009). Immediate and sustained effects of parenting on physical aggression in Canadian children aged 6 years and younger. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 54, 55-64.
- Beyazkürk, D. (2005). *"Biriktirilmiş Olumlu Deneyimler (Banking Time) Müdahale Programının Okulöncesi Öğrenci-Öğretmen İlişkileri Üzerindeki Etkisi"*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Birch, S. H., & Ladd, G. W. (1997). The teacher-child relationship and children early school adjustment. *Journal of School Psychology*, 35, 61-79.
- Booth, C.L., Rose-Krasnor, L., McKinnon, J., & Rubin, K.H. (1994). Predicting social adjustment in middle childhood: The role of preschool attachment security and maternal style. *Social Development*, 3, 189-204.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Cambridge MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1990). Discovering what families do. In *Rebuilding the Nest: A New Commitment to the American Family*. Family Service America [web site]. <http://www.montana.edu/www4h/process.html> (Erişim tarihi.17.08.2014).
- Bronfenbrenner, U., & Evans, G.W. (2000). Developmental science in the 21st century: Emerging questions, theoretical models, research designs and empirical findings. *Social Development*, 9 (1), 115 - 125.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss, vol. 1: Attachment*. New York, NY: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. & Ainsworth, M. (1992). The Origins Of Attachment Theory. In I. Bretherton (Eds.), *Developmental Psychology*, 28, 759-775.
- Campos, J., Campos, R., & Barrett, K. (1989). Emergent themes in the study of emotional development and emotion regulation. *Developmental Psychology*, 25, 394-402.
- Cohen, M. (1990). Parental attitudes toward child-rearing: Toward the development of a new measure. Department of Educational Psychology McGill University. Graduate Studies and Research In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Masters of Arts. Canada.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Demirkaya, S. K. & Abalı, O. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi dönem davranış sorunları ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13:67-74.
- Degnan, K.A., & Fox, N.A. (2007). Behavioral inhibition and anxiety disorders: Multiple levels of a resilience process. *Developmental Psychopathology*, 19, 729-746.
- Derman, M. T. & Başal, H. A. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Dergisi* 2(1), 115-144.

- Douglas, J. (1989). *Behaviour Problems in Young Children*. London: Tavistock/Routledge.
- Dreikurs, R. & Gray, L. A. (1970). *Parents' guide to child discipline*. New York: Hawthorne Books.
- Eisenberg, N., Zhou, Q., Spinrad, T. L., Valiente, C., Fabes, R. A., & Liew, J. (2005). Relations among positive parenting, children's effortful control, and externalizing problems: A three-wave longitudinal study. *Child Development*, 76, 1055–1071.
- Eminoğlu, B. (2007). Dört Beş Yaş Çocuklarının Sosyal Davranışları İle Ebeveyn Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Essa, E. L. (2003). *Introduction to Early Childhood Education*. 4th ed, Canada, KY: Delmar.
- Everett, G. E., Olmi, D. J., Edwards, R. P., Tingstrom, D. H., Sterling-Turner, H. E., & Christ, T. J. (2007). An empirical investigation of time-out with and without escape extinction to treat escapemaintained noncompliance. *Behavior Modification*, 31(4), 412–434.
- Eyberg, S. (1988). Parent-child interaction therapy: Integration of traditional and behavioral concerns. *Child and Family Behavior Therapy*, 10, 33–46.
- Ford, D.H., & Lerner, R.M. (1992). *Developmental Systems Theory: An Integrative Approach*. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications.
- Ford, A. D., Olmi, D. J., Edwards, R. P., & Tingstrom, D. H. (2001). The sequential introduction of compliance training components with elementary-aged children in general education. *School Psychology Quarterly*, 16(2), 142–157.
- Georgiou, S. N. (2008). Bullying and Victimization at School: The Role of Mothers. *British Journal of Educational Psychology*, 78, 109–125.
- Ginsburg, G. S., Grover, R. L., & Ialongo, N. (2004). Parenting behaviors among anxious and non-anxious mothers: Relation with concurrent and long-term child outcomes. *Child and Family Behavior Therapy*, 26, 23–41.
- Goldberg, S. (2000). *Attachment and development*. London: Arnold Publishers.
- Gray, M. R., & Steinberg, L. (1999). Unpacking authoritative parenting: Reassessing a multidimensional construct. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 574–587.
- Greenspan, S. I. & Salmon, J. (1992). *The Challenging Child*. Understanding, Raising, and Enjoying the Five Difficult Types of Children. Cambridge, MA: Perseus Publishing.
- Grosshans, B. A. & Burton, J. H. (2008). *Beyond Time-Out*. From Chaos to Calm. New York, NY: Sterling Pub. Co.
- Gülây, H. & Önder, A. (2011). Annelerin tutumlarına göre 5-6 yaş çocuklarının sosyal-duygusal uyum düzeyleri. *Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1,1.
- Gülterler, D. (2007). Anne Babaların Uyguladıkları Disiplin Yöntemlerinin Çocukların Disiplin, İçselleştirme, Sosyal Yeterlik Ve Bilişsel Olgunlaşma Sorunları İle İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güven, Y. ve Işık, B. (2006). Beş yaş çocukları için Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği' nin (MASDU-5 yaş) güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *M.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23, 125-142.
- Harrist, A.W., Zaia, A., Bates, J.E., Dodge, K.A., & Pettit, G.S. (1997). Subtypes of social withdrawal in early and middle childhood: Behavioral and social-cognitive profiles across four years. *Child Development*, 68, 332–348.
- Hart, C.H., Newell, L.D., & Olsen, S.F. (2003). Parenting skills and social-communicative competence in childhood. In J.O. Greene & B.R. Burlison (Eds.), *Handbook of Communication and Social Interaction Skills* (pp. 753–797). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hobbs, S. A., & Forehand, R. (1977). Important parameters in the use of timeout with children: A re-examination. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 8, 365–370.
- Holden, W. G. (1997). *Parents and the dynamics of child rearing*. United States: Westview Pres.
- Howes, C., & Smith, E. W. (1995). Children and their care caregivers: Profiles of relationships. *Social Development*, 4, 44–61.
- Huntsinger, C. S., & Rose, P. S. (2009). Relations among parental acceptance and control and children's social adjustment in Chinese American and European American families. *Journal of Family Psychology*, 23, 321-330.
- Joshi, P. T., Capozzoli, J. A., & Coyle, J. T. (1988). Use of a quiet room on an inpatient unit. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 27(5), 642–644.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*. İstanbul: Altan Matbaacılık Ltd. Şti.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Sim Matbaacılık.

- Kimonis, E. R., Frick, P. J., Boris, N. W., Smyke, A. T., Cornell, A. H., Farrell, J. M., et al. (2006). Callous/unemotional features, behavioral inhibition, and parenting: independent predictors of aggression in a high-risk preschool sample. *Journal of Child and Family Studies*, 15(6), 745–756.
- Kochanska, G., Murray, K. T., & Harlan, E. T. (2000). Effortful control in early childhood: Continuity and change, antecedents, and implications for social development. *Developmental Psychology*, 36, 220–232.
- Kuczynski, L. & Daly, K. (2003). Handbook Of Dynamics In Parent-Child Relations. "Qualitative Methods For Inductive (Theory-Generating) Research: Psychological and Sociological Approaches". SAGE Publications, Inc.
- Lamborn, S.D., Mounts, N.S., Steinberg, L. & Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62: 1049-1065.
- Landy, S. (2009). *Pathways to competence: Encouraging healthy social and emotional development in young children* (2nd ed.). Baltimore, MD: Brookes.
- Lee, C.M., Beauregard, C. & Bax, K.A (2005). "Child-Related Disagreements, Verbal Aggression, And Children's Internalizing And Externalizing Behavior Problems." *Journal Of Family Psychology* , 19(2):237–245.
- Levy, D., (1966). *Maternal Overprotection*. New York: W. W. Norton and Company Inc.
- Lucas, R. L. (2000). The effects of time-out and DRA on the aggressive behavior of a spirited two-year-old. *Child & Family Behavior Therapy*, 22(2), 51–56.
- Maccoby, E. & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of family: Parent-child interaction. E. M. Hetherington ve P. H. Mussen, (Ed.), Handbook of child psychology: Socialization, personality and social development (4. baskı) içinde (1-101). New York: Wiley.
- Maccoby, E. (2000). Parenting and its effects on children: On reading and misreading behavior genetics. *Annual Review of Psychology*, 51,1-27.
- Maccoby, E. (2002). Parenting effects: Issues and controverties. J. G. Borkowski, L. S. Ramey ve M. Bristol-Power, (Ed.), Parenting and the child's world: Influences on academic, intellectual and social-emotional development içinde (35-46). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Martin, B. (1975). Parent-child relationship. In. P. Martin. Research of Child Development, 4, 463-539. Chicago. The University of Chicago Press.
- Meadows, S. (2010). *The Child As Social Person*. USA and Canada: Routledge.
- Middleton, M., Scott, S. L., & Renk, K. (2009). Parental depression, parenting behaviors, and behavior problems in young children. *Infant and Child Development*, 18, 323–336.
- Morawska, A. & Sanders, M. (2011). Parental Use of Time Out Revisited: A Useful or Harmful Parenting Strategy?. *Journal of Child and Family Studies*, 20, 1–8.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Sessa, F. M., Avenevoli, S. ve Essex, M. J. (2002). Temperamental Vulnerability and Negative Parenting as Interacting Predictors of Child Adjustment. *Journal of Marriage and Family*, 64, 461–471.
- Nezhad, M. Z., Kiuru, N., Aunola, K., Nezhad, M. Z. Ahonen, T., Poikkeus, A. M., Lerkkanen, M. K., & Nurmi, J. K. (2014). Social withdrawal in children moderates the association between parenting styles and the children's own socioemotional development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 55:11, 1260–1269
- O'Connell, M. E., Boat, T., & Warner, K. E. (Eds.). (2009). Preventing mental, emotional, and behavioral disorders among young people: progress and possibilities. Washington, DC: National Academic Press.
- Olm, D. J., Sevier, R. C., & Nastasi, D. F. (1997). Time-in/time-out as a response to noncompliance and inappropriate behavior with children with developmental disabilities: Two case studies. *Psychology in the Schools*, 34, 31–39.
- Özben, Ş. & Argun, Y. (2002). Okul Öncesi Çocukların Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Değişkenlerin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 18-28.
- Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 19-34.
- Rothbart, M.K., & Bates, J.E. (2006). Temperament. In W. Damon, R. Lerner, & N. Eisenberg (Eds.), Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development (6th ed., pp. 99– 166). New York: Wiley.
- Peltzman, B. R. (1998). *Pioneers Of Early Childhood Education*. London: A Bio-bibliographical Guide Greenwood Press.
- Patterson, G. R., Reid, J. B. & Dishion, T. J. (1992). *Antisocial boys*. Eugene, OR:Castalia.

- Paterson, G. & Sanson, A. (1999). The Association of Behavioural Adjustment to Temperament, Parenting and Family Characteristics Among 5-Year-Old Children. *Social Development, 8*, 293-309.
- Paulussen-Hoogbeem, M. C., Stams, G. J. J. M., Hermanns, J. M. A., Peetsma, T. T. D. & Wittenboer, G. L. H. V. (2008). Parenting Style as a Mediator Between Children's Negative Emotionality and Problematic Behavior in Early Childhood. *The Journal of Genetic Psychology, 169*(3), 209-226.
- Pianta, R. C. (1999). *Enhancing relationships between children and teachers*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Rothbart, M. K., & Bates, J. E. (2006). Temperament. In W. Damon & R. M. Lerner (Series Eds.) & N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (6th edn, pp. 99-166). New York: Wiley.
- Rubin, K. H., Burgess, K. B., Dwyer, K. M. & Hastings, P. D. (2003). Predicting Preschoolers' Externalizing Behaviors from Toddler Temperament, Conflict, And Maternal Negativity. *Developmental Psychology, 39*, 164-176.
- Russel, A., Aloa, V., Feder, T., Glover, A., Miller, H., & Palmer, G. (1998). Sex-based differences in parenting styles in a sample with preschool children. *Australian Journal of Psychology, 50*, 89-99.
- Sanders, M. R. (1999). Triple P-positive parenting program: Towards an empirically validated multilevel parenting and family support strategy for the prevention of behavior and emotional problems in children. *Clinical Child & Family Psychology Review, 2*(2), 71-90.
- Sanders, M. R. (2008). The Triple P-positive parenting program as a public health approach to strengthening parenting. *Journal of Family Psychology, 22*(4), 506-517.
- Shure, M. B. (2001). *I Can Problem Solve (An interpersonal cognitive problem-solving program) (ICPS)* (2nd ed.). Illinois: Research Press.
- Smetana, J. G. (1995). Parenting styles and conceptions of parental authority during adolescence. *Child Development, 66*, 299-315.
- Solnick, J. V., Rincover, A., & Peterson, C. R. (1977). Some determinants of the reinforcing and punishing effects of timeout. *Journal of Applied Behavior Analysis, 10*(3), 415-424.
- Sümer N. & Güngör D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi, 14*(44): 35-63.
- Stevenson-Hinde, J. (1990). Attachment within family systems: An overview. *Infant Mental Health Journal, 11*(3), 218 - 227.
- Şendil, G. & Demir, E. K. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları, 11* (21), 15-25.
- Tomlinson, H.B., & Hyson, M. (2009). Developmentally appropriate practice in the preschool years - ages 3-5. In C. Copple & S. Bredekamp (Eds.), *Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children from birth through age 8* (3rd ed., pp. 111-148). Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.
- UNDOC. (2009). Guide to implementing family skills training programmes for drug abuse prevention. Vienna: UN.
- Webster-Stratton, C. (1998). Preventing conduct problems in head start children: Strengthening parenting competencies. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 66*, 715-730.
- Weisz, J.R., & Eastman, K.L. (1995). Cross-national research on child and adolescent psychopathology. In F.C. Verhulst & H.M. Koot (Eds.), *The epidemiology of child and adolescent psychopathology* (pp. 42-65). Oxford, England: Oxford University Press.
- Williams, L.R., Degnan, K.A., Perez-Edgar, K.E., Henderson, H.A., Rubin, K.H., Pine, D.S., & Fox, N.A. (2009). Impact of behavioral inhibition and parenting style on internalizing and externalizing problems from early childhood through adolescence. *Abnormal Child Psychology, 37*, 1063-1075.
- Williams, L. R. & Fromberg, D.P. (1992). *Encyclopedia of Early Childhood Education*. New York & London: Garland Publishing, Inc.
- Willoughby, R. H. (1969). The effects of time-out from positiv reinforcement on the operant behavior of preschool children. *Journal of Experimental Child Psychology, 7*, 299-313.
- Willoughby, R. H. (1970). The influence of different respons consequences on children's preference for time-out. *Journal of Experimental Child Psychology, 9*(2), 133-141.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları, 1*(3), 99-118.
- Yurdeşen, S., Erol, N., & Gençöz, T. (2013). The effects of parental attitudes and mothers' psychological well-being on the emotional and behavioral problems of their preschool children. *Matern Child Health, 17*, 68-75.